Family Pathology, Counseling & Enrichment
2017. Vol. 3, N. 1 (5), 41-56
آسیب‌شناسی، مشاوره و غنی‌سازی خانواده
۱۳۹۶، ۳، ۱ (پیاپی ۵): ۵۶-۴۱
دریافت مقاله: ۲۶/۰۱/۱۳۹۶ پذیرش نهایی: ۲۱/۰۵/۱۳۹۶

برآورد واریانس خشم و طرحواره‌های ناسازگار دانشجویان با الگوهای ارتباط خانواده

Estimation of variance of students' anger and maladaptive schemas through family communication patterns

نوشین براهیمی *
صدراله خسروی **
رضاصمیمی ***

Nooshin Barahimi
Sadrollah Khosravi
Reza Samimi

چکیده

فراتر از تأثیر الگوهای ارتباطی بر کارکرد خانواده، بخش گسترده‌ای از زندگی روانی-اجتماعی از این الگوها متأثر می‌گردد. ازاین‌رو این پژوهش با هدف پیش‌بینی روان طرحواره‌های ناسازگار نخستین و خشم بر پایه الگوهای ارتباط خانواده انجام شد. پژوهش توصیفی است و با به کار بستن طرح همبستگی انجام شد. جامعه آماری، دربرگیرنده همه دانشجویان سال تحصیلی ۹۵-۹۴ دانشگاه آزاد شیراز بود. با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی ۲۰۰ نفر از آن‌ها به‌عنوان نمونه پژوهش گزینش شدند. ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار یانگ (۱۹۹۹)، رونوشت تجدیدنظر شده پرسشنامه الگوهای ارتباط خانواده کوئرنر و فیتزپاتریک (۲۰۰۲a) و سیاهه خشم نواکو (۱۹۹۸) بودند. برآیندهای نرخ همبستگی نشانگر همبستگی منفی طرحواره‌های ناسازگار با الگوی ارتباطی گفت‌وشنود و همبستگی مثبت با الگوی ارتباطی همنوایی بود. برآیندهای تحلیل رگرسیون نشان داد پراکنش طرحواره طرد و رهاشدگی با الگوی ارتباطی جهت‌گیری گفت‌وشنود (β=-0/340, P<0/0001) و همنوایی (β=0/146, P<0/05) درخور تبیین است. همچنین گستره کارکرد آشفته (β=-0/189, P<0/01)، طرحواره‌های آشفتگی مرز(β=-0/344, P<0/001) و طرحواره‌های گوش‌به‌زنگی و بازداری(β= -0/125, P<0/001)الگوی ارتباطی گفت‌وشنود پیش‌بینی می‌شود. افزون بر این، همبستگی الگوهای ارتباط گفت‌وشنود (r=-0/282, P<0/001) بوده و الگوی ارتباطی همنوایی (r=0/222, P<0/001) با خشم معنی‌دار و خشم با الگوی گفت‌وشنود درخور تبیین بوده است (β=-0/231, P<0/01)یافته‌های این پژوهش نشانگر تأثیر چشمگیر الگوهای ارتباط خانواده در طرحواره‌های ناسازگار و خشم دانشجویان است.

واژگان کلیدی: *ارتباط، خانواده، طرحواره، خشم، دانشجو*

Abstract

Beyond the effect of communication patterns on family function, a great deal of psychosocial part of life affects by this patterns. Therefore, this research was done by the aim of Prediction of early maladaptive schemas (EMS) & anger based on family communication patterns (FCP). The study method was descriptive & correlation. The population of study was all the students of Islamic Azad University of Shiraz who studied in 1.st semester of 2016. By stratified sampling, 200 students were selected. The tools of this research were Young schema questionnaire short-form (1999), Koerner & Fitzpatrik FCP text-revised (2002a) & Novako anger questionnaire (1998). The correlation results show the negative relation among EMS & conversation orientation, but positive relation among EMS & conformity orientation. Results showed the rejection & abandonment was predicted negatively (β=-0/340, P<0/0001) by conversation orientation & predicted positively (β=0/146, P<0/05) by conformity orientation. Besides the impaired performance (β=-0/189, P<0/01), the impaired limit (β=-0/344, P<0/001) & the over vigilance/inhibition (β=-0/125, P<0/001) were predicted negative & significantly by conversation orientation. Likewise, negative and significant relation between anger and conversation orientation (r=-0/282, P<0/001) but positive and significant with conformity orientation(r=0/222, P<0/001). Moreover, anger was predicted by conversation orientation significantly (β=-0/231, P<0/001). As a conclusion, this research showed the impressive effects of family communication patterns on students' early maladaptive schemas & anger.

Key words: *communication, family, schema, anger, student*

* . کارشناسی ارشد، روانشناسی بالینی، دانشگاه علوم و تحقیقات تهران- واحد فارس. شیراز. ایران
**. استادیار، گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزآباد. ایران
***. کارشناسی ارشد، روانشناسی بالینی، دانشگاه شیراز، شیراز. ایران
rezasamimi@shirazu.ac.ir

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]
[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]

مقدمه

ارتباط[1] یک فرایند پیچیده و ناگزیر برای آدمی همچون آفریده‌ای اجتماعی است. (روزن-گراندن، میرز، هاتی[2]، ۲۰۰۴). اعضای خانواده الگوهای ارتباطی را برای سازمان‌دهی خود در شیوه‌های قابل پیش‌بینی رفتار به کار می‌برند (گالوین و برومل[3]،۱۹۹۱، به نقل از رایت[4]، ۲۰۰۹). گونه‌های ناهمسان الگوها و شیوه‌های ارتباطی خانواده افزون بر توصیف به پیش‌بینی و آشکارسازی کارکرد خانواده، به رهنمودها و تجویزهای وابسته به آن نیز کمک می‌کند. یکی از عوامل باارزش و قابل‌توجه در نظام خانواده فرزندان هستند؛ شیوه ارتباط و همکنش با آن‌ها عاملی اثرگذار بر سلامت بدنی و روانی آن‌ها است که در شایان توجه ویژه است (کوئرنر و فیتزپاتریک[5]، ۲۰۰۲؛ رزمجویی و خسروی، ۱۳۸۹).

شیوه ارتباط میان پدرومادر و فرزندان می‌تواند به شیوه پذیرا و مثبت باشد به‌طوری‌که فرزندان خود را درون نظام خانواده فردی آزاد و ناوابسته تلقی کنند که می‌توانند از راه تعاملات آزاد با پدرومادر، به تصمیم‌گیری پیرامون پیش آمدهای برجسته زندگی بپردازند. از طرفی گونه دیگری ارتباط میان پدرومادر و فرزندان وجود دارد که در آن پدرومادر به شیوه‌ای آمرانه سعی در مهار اعضا و تصمیم‌گیری برای همه اعضای خانواده داشته و از فرزندان چشمداشت پیروی بی‌قیدوشرط دارند. این تفاوت در شیوه ارتباط‌های درون خانواده را به‌صورت الگوهایی در نظر گرفته می شود که در شکل‌گیری شخصیت و دیگر ارتباط‌های آن‌ها اثرگذارند. الگوی ارتباطی باز و مثبت میان پدرومادر و فرزندان را الگوی ارتباطی گفت‌وشنود[6] و الگوی ارتباطی بسته و آمرانه میان والدین و فرزندان را الگوی ارتباطی همنوایی[7] می‌نامند. پژوهش‌های فراوانی نشان می‌دهد که پیدایش و بروز

1. communication
2. Rosen-Granden, Myers & Hattie
3. Galvin & Brommel
4. Wright
5.Koerner & Fitzpatrick
6. conversation orientation
7. conformity orientation

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]

[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]

بسیاری از پدیدهای روان‌شناختی افراد بیش از هرچه ریشه در خانواده و کارکرد خانواده دارد (کوئرنر و فیتزپاتریک ۲۰۰۲؛ پارک، یانگبین کیم، چانگ و کیم[1]، ۲۰۱۰).

برخی از متخصصان به ارتباط‌های درون خانواده به‌عنوان طرح واره[2] نگاه می‌کنند. طرح‌واره‌های ناسازگار هنگامی به وجود می‌آیند که نیازهای بنیادی روان‌شناختی جهان‌شمول[3] برآورده نمی‌شود به نظر می‌رسد ارتباط‌های ناسازگار در خانواده با برآورده نشدن نیازها و عدم‌کفایت درخور این روابط به‌ویژه در سال‌های نخستین زندگی، زمینه شکل‌گیری طرح‌واره‌های ناسازگار نخستین را فراهم می‌نماید. درواقع، ساختار شناختی برای ادراک، سازمان‌دهی، پردازش و مهار رفتار است (کوئرنر و فیتزپاتریک، ۲۰۰۲؛ تیم[4]، ۲۰۱۰).

بر پایه دیدگاه بالدوین[5] ۱۹۹۲، احساسهای درونی شده فرد درباره روابط با افراد مهم زندگی‌اش، زندگی‌اش، شکل‌دهنده طرح‌واره‌های او است و طرح‌واره‌های تحت تأثیر انتظارات میان فردی آینده‌اش خواهد بود (رایت، ۲۰۰۹). همچنین طرح‌واره‌های ناسازگار نخستین مایه سوگیری در تفسیر رخدادها می‌شوند و این سوگیری‌ها در آسیب‌شناسی میان فردی به گونه سوءتفاهم، باورهای تحریف‌شده، گمان‌های نادرست و توقعات غیر واقع‌نگر در روابط آشوب ایجاد می‌کند و با توجه به اینکه طرح‌واره‌ها زندگی ادامه می‌یابند، بر چگونگی رابطه فرد با خود و دیگران تأثیر می‌گذارند. طرح‌واره‌ها سازه‌هایی هستند که بر پایه تجربه فرد در خانواده شکل می‌گیرند؛ خانواده نقش محوری را در جهت‌گیری و پابرجا کردن طرح‌واره‌های ناسازگار نخستین ایفاء می‌کند (پاسکال، کریستین و جین[6]، ۲۰۰۸؛ خدابخش کولایی، ۱۳۹۳)

خشم، یکی دیگر از پیامدهای احتمالی الگوهای ارتباط در خانواده است. خانواده به‌عنوان یک سیستم با نقش فرایندی خود، یکی از برجسته‌ترین منابع برای فهم پدیده‌های روان‌شناختی مانند خشم است. پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه، نقش کارکردها و فرایند خانواده را تأیید نموده

1. Park, Youngbin, Cheung, and Kim
2. schema
3. universal
4.Thimm
5.Baldwin
6. Pascal, Christine & jean

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]

[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]

است (پارک، یانگبین، کیم، چانگ و کیم، ۲۰۱۰). برآیندهای بررسی جکسون، کاپنس و آلن[1] (۲۰۱۱) نشان دادند که زیستگاه خانوادگی پیش‌بینی کننده ناکارآمدی فرزندان در ساماندهی خشم و برآشفتگی است.

خشم به هیجان، خصومت، نگرش و پرخاشگری به رفتار اطلاق می‌شود و این هیجان می‌تواند زیربنای پرخاشگری و خصومت باشد. خشم، به‌عنوان یک هیجان همگانی، دربرگیرنده سه مؤلفه شناختی، برانگیختگی بدنی و واکنش‌های رفتاری است که به‌طور متقابل بر روی‌هم تأثیر می‌گذارند. بعد شناختی آن دربرگیرنده ارزیابی‌ها، تبیین‌ها، باورها و بازخوردها است که در پی آن برانگیختگی بدنی است و هم‌زمان با تفسیرهای شناختی بوده و فرآورده بر انگیزاننده‌های بدنی است. درواقع، تجسّم ذهنی برانگیختگی بدنی، خشم نامیده می‌شود. بُعد دیگر خشم، دربرگیرنده واکنش‌هایی رفتاری است که از ابراز گفتاری تا آسیب‌های بدنی و ویران کردن اموال را در برمی‌گیرد (دل و الیری[2]، ۲۰۰۴؛ نواکو[3]،۱۹۹۸).

روئتر و کروئرنر[4] (۲۰۰۸) در بررسی الگوهای ارتباط خانواده و دشواری‌های سازگاری نوجوانان، نشان دادند نوجوانان سازش یافته در هم سنجی با نوجوانان سازش نایافته‌ای که در خانواده‌هایشان تأکید بر جهت‌گیری همنوایی بدون جهت‌گیری گفت‌وشنود دارند و در خانواده‌هایی که نه بر جهت‌گیری گفت‌وشنود و نه جهت‌گیری همنوایی تأکید می‌کنند به‌طور معنی‌داری آسیب بیشتری برای مشکلات سازگاری نمایان می سازند. در پژوهشی دیگر با نام بررسی ادراک والدین، ناسازگار نخستین و نشانه‌های افسردگی در نوجوانان، از وجود ارتباط میان طرح‌واره‌های ناسازگار نخستین و افسردگی[5] حمایت شد (هریس و کرتین[6]،۲۰۰۲؛ تیم، ۲۰۱۰). یافته‌های پژوهش سیمون، سلت، فوج و زبر[7] (۲۰۱۱) تحت عنوان بررسی باورهای بنیادین ناکارآمد و ادراک رفتار والدین و آسیب‌شناسی روانی در بیماران دارای اختلال هویت جنسی بر روی زنان و

1. Jackson, Kuppens, Sheeber, Allen
2. Del & O'leary
3.Novaco
4 - Rueter
5- depression
6- Harris & Curtin
7- Simon, Zsolt, Fogd&Czobor

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]

[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]

مردان دچار اختلال هویت جنسی که دگرسانی جنسیت دادند[1] در هم سنجی با کسانی که دگرسانی جنسیت نداده بودند، نشان‌گری از این بود که افراد تغییر جنسیت داده‌شده، در هم سنجی با گروهی که تغییر جنسیت نداده بودند، طرح‌واره‌های انزوای اجتماعی، بی‌بهرگی هیجانی و فداکاری مشاهده شد که در مردان این گروه، طرح‌واره‌های کمبود و آسیب‌پذیری نیز وجود داشت.

بازنگری بر پژوهش‌های انجام‌شده گواهی بر وجود رابطه میان باورهای بنیادین ناسازگار و هیجانات خودآگاه با گونه و چگونگی تعاملات درون خانواده دارد. می‌توان چنین دریافت که ارتباط نخستین والدین و شیوه همکنش با فرزندان از نخستین روزهای تولد عامل مهم و اثرگذاری در ایجاد باورها، طرح‌واره‌ها و نگرش‌های فرد در برابر خود و دنیای پیرامون می‌گردد و همچنین کودکان از آغاز تولد از والدین می‌آموزند که چگونه در برابر رخدادهای برجسته، احساس‌های خود را بیان، تجربه و حتی سرکوب نمایند. برآیند اینکه با توجه به جستارهای عنوان‌شده و آمار روزافزون مشکلات روانی در گستره ارتباط‌های میان فردی، اهمیت الگوهای ارتباط و نقش آن در بسیاری از رفتارها، کارکردهای فردی و اجتماعی مطرح می‌شود. پژوهش حاضر به بررسی نقش الگوهای ارتباط خانواده در پیش‌بینی ناسازگار نخستین و سطوح خشم در دانشجویان می‌پردازد و پرسش اصلی پژوهشگران این است:

آیا خشم و طرح‌واره‌های ناسازگار نخستین بر پایه الگوهای ارتباط خانواده قابل پیش‌بینی است؟

روش

این پژوهش از نوع همبستگی است. جامعه آماری ۱۸۴۲۷ نفری دانشجویان در حال تحصیل دانشگاه آزاد شیراز در نیمسال دوم سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ بودند که تعداد ۲۰۰ نفر از آن‌ها به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی بر پایه جدول آماری مرکز آمار دانشگاه آزاد شیراز) در طبقات ناهمسان با جداسازی دانشکده، مقطع تحصیلی و جنسیت است. سرانجام با گرد کردن نسبت درصدی‌های دهدهی به‌طرف عدد ساده نزدیک‌تر، از ۲۰۴ نفر نمونه‌گیری به عمل آمد. از همه دانشجویان ورودی به هر دانشکده در زمان حضور پژوهشگر درخواست پاسخگویی به

1- transsexual

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]

[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]

سؤالات این پرسشنامه‌ها می‌شد. نمونه‌گیری بنا به نسبت و تعداد موردنظر از دانشجویان در مقطع تحصیلی/ جنسیت و دانشکده مربوطه انجام گرفت.

ابزارها

پرسشنامه تجدیدنظر شده الگوهای ارتباط خانواده. کوئرنر و فیتزپاتریک[1] (۲۰۰۲a) یک ابزار خود سنجی ۲۶ گویه ای است که در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت، تنظیم‌شده است. نمره ۴ جایگزین «کاملاً موافقم» و نمره (۰) جایگزین «کاملاً مخالفم» است. ۱۵ گزاره نخست مربوط به بعد جهت‌گیری گفت‌وشنود و ۱۱ گزاره پس‌ازآن مربوط به بعد جهت‌گیری همنوایی هستند. در ایران نیز کوروش نیا (۱۳۸۵) پایایی این ابزار را به روش نرخ آلفای کرونباخ برای بعد گفت‌وشنود ۰/۸۷ و برای بعد همنوایی ۰/۸۱ گزارش نموده است. در این پژوهش، پایایی این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ برای الگوی گفت‌وشنود،۹۱۵/ ۰ و برای الگوی همنوایی ۰/۸۸۲ به‌دست‌آمده است.

فرم کوتاه پرسشنامه ناسازگار. یانگ[2] (۱۹۹۹): فرم ۷۵ پرسشی، با مقیاس ۶ درجه‌ای لیکرت (۱) کاملاً نادرست تا (۶) کاملاً درست که پنج گستره بریدگی و طرد[3]، خودگردانی و کارکرد آشفته[4]، آشفتگی مرز [5]، دیگر جهت‌گیری[6]، گوش‌به‌زنگی بیش‌ازحد بازداری[7] را موردسنجش و بررسی قرار می‌دهد. سؤالات شماره ۱ تا ۲۵ مربوط به حوزه طرد و رهاشدگی، ۲۶ تا ۴۵ مربوط به حوزه کارکرد آشفته، ۴۶ تا ۵۵ مربوط به حوزه دیگر جهت‌گیری، ۵۶ تا ۶۵ سؤالات حوزه گوش‌به‌زنگی و بیش‌ازحد بازداری و ۶۶ تا ۷۵ مربوط به حوزه آشفتگی مرز هستند. هنجاریابی این پرسشنامه در ایران به دست آهی (۱۳۸۶) در دانشگاه‌های تهران انجام گرفت. همسانی درونی از روش آلفای کرونباخ در جمعیت زنان ۰/۹۷ و در جمعیت مردان ۰/۹۸ گزارش‌شده است. در این پژوهش، پایایی این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ برای ۷۵ گویه ۰/۹۵۶ به‌دست‌آمده است.

1.Koerner &Fitzpatrik family communication patterns questionnaire. Revised.
2. yung early maladaptive schemas questionnaire, short form. (YSQ-SF)
3- disconnection and rejection
4- impaired autonomy and performance
5- impaired limits
6-other-directedness
7- over vigilance/inhibition

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]
[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]

پرسشنامه خشم نواکو[1] (۱۹۹۸): دربرگیرنده ۲۵ ماده است که خشم، تهاجم و کینه‌توزی را می‌سنجد در این پرسشنامه سه مؤلفه سنجیده می‌شود: ۱. رفتار پرخاشگرانه ۲. اندیشه پرخاشگرانه ۳. احساس پرخاشگرانه. به‌منظور نمره‌گذاری این مقیاس ۲۵ ماده‌ای برای هریک از چهار گزینه (هرگز، به‌ندرت، گاهی اوقات، همیشه)، به ترتیب اندازه‌های صفر تا ۳ در نظر گرفته‌شده است. در داخل کشور، پایایی آزمون با به‌کارگیری دو روش آلفای کرونباخ و باز آزمایی نشان داد که پایایی این آزمون با روش آلفا برابر با ۰/۸۶ و با روش باز آزمایی برابر با ۰/۷۳ و روایی آزمون (همبستگی با آزمون باس و پری) برابر با ۰/۷۸ است. همچنین این پرسشنامه برای بررسی خشم، به‌ویژه در موارد کلینیکی پایایی خوبی دارد (ملک پور، زنگنه و آقا بابایی،۱۳۹۰). پایایی این پرسشنامه در این پژوهش به روش آلفای کرونباخ برای ۲۵ گویه ۰/۸۷۰ به‌دست‌آمده است.

شیوه اجرا

برای انجام این پژوهش با توجه به نوع نمونه‌گیری، با همکاری مدیر گروه روانشناسی بالینی دانشگاه آزاد شیراز و طی مراحل اداری جدول آماری تعداد دانشجویان دانشگاه آزاد شیراز در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵ از اداره آمار دانشگاه به دست آمد. سپس نسبت و درصد هر گروه به تفکیک جنسیت/مقطع تحصیلی/رشته تحصیلی جهت نمونه‌گیری مشخص گردید. پس از روشنگری هدف پژوهش و جلب همکاری افراد گروه نمونه از آنان خواسته شد تا به سؤالات پرسشنامه‌ها بر پایه دستور کار هرکدام پاسخ دهند. برای این پرسشنامه‌ها محدودیت زمانی وجود ندارد، همه اطلاعات محرمانه و تنها جهت کارهای پژوهشی مورداستفاده قرار می‌گیرند. درنهایت از افراد خواسته می‌شد تا با درج شناسه‌های شخصی در بالای هر پرسشنامه در کمال درستی پاسخگوی سؤالات باشند. سپس نوع الگوهای ارتباط خانواده افراد با غالب و تراز احساس خشم آن‌ها موردبررسی قرار خواهد گرفت. سرانجام داده‌ها به بهره‌گیری از آزمون‌های نرخ همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به روش هم‌زمان و به‌وسیله نرم‌افزار spss تحلیل شد.

1. Novako anger questionnaire

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]

[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]

یافته‌ها

جدول ۱. نسبت درصدی دانشجویان دانشگاه آزاد شیراز. سال ۹۵-۹۴

	کارشناسی		کارشناسی ارشد		دکترای حرفه‌ای		دکترای تخصصی		کل/دانشکده
	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	
حقوق و علوم انسانی	٪۵.۴۴	٪۹.۰۸	٪۳.۹	٪۳.۱۷	۰	۰	٪۰.۴۶۶	٪۰.۲۸	٪۲۲.۳۸
دندانپزشکی	۰	۰	۰	۰	٪۰.۴۴	٪۰.۷۶	۰	۰	٪۱.۲۱
اقتصاد و مدیریت	٪۵.۵۳	٪۷.۹۶	٪۳.۸۴	٪۴.۶	۰	۰	٪۰.۱۳	٪۰.۰۵	٪۲۲.۱۲
مهندسی	٪۱۷.۶۲	٪۶.۸۶	٪۶.۰۶	٪۲.۲۷	۰	۰	٪۰.۳۲	٪۰.۰۷	٪۳۳.۲۲
هنر و معماری	٪۴.۹۷	٪۶.۷۵	٪۱.۰۷	٪۱.۲۸	۰	۰	٪۰.۰۶	٪۰.۰۶	٪۱۴.۲۱
علوم، کشاورزی و فناوری	٪۱	٪۱.۷۵	٪۱	٪۲.۱۳	۰	۰	٪۰.۳۴	٪۰.۵۹	٪۶.۸۴
کل/مقطع	٪۶۷		٪۲۹		٪۱.۲۱		٪۲.۳۹		٪۱۰۰

جدول (۱) نشانگر نسبت درصد دانشجویان در حال تحصیل در سال ۹۴-۹۵ به تفکیک رشته/ جنسیت/ مقطع تحصیلی است که جهت نمونه‌گیری هر طبقه به نسبت موجود در جامعه آماده‌شده است.

جدول ۲. فراوانی نمونه‌گیری بر پایه نسبت درصدی دانشجویان دانشگاه آزاد شیراز سال ۹۵-۹۴

	کارشناسی		کارشناسی ارشد		دکترای حرفه‌ای		دکترای تخصصی		کل/جنسیت/دانشکده		
	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	کل
حقوق و علوم انسانی	۱۰	۱۸	۸	۶	۰	۰	۱	۱	۱۹	۲۵	۴۴
دندانپزشکی	۰	۰	۰	۰	۱	۲	۰	۰	۱	۲	۳
اقتصاد و مدیریت	۱۰	۱۶	۸	۸	۰	۰	۱	۱	۱۹	۲۵	۴۴
مهندسی	۳۶	۱۴	۱۲	۴	۰	۰	۱	۱	۴۹	۱۹	۶۸
هنر و معماری	۱۰	۱۴	۲	۲	۰	۰	۱	۱	۱۳	۱۷	۳۰
علوم، کشاورزی و فناوری‌های نوین	۲	۴	۲	۴	۰	۰	۱	۲	۵	۱۰	۱۵
کل/مقطع/جنسیت	۶۸	۶۶	۳۲	۲۴	۱	۲	۵	۶	۱۰۶	۹۸	N= ۲۰۴
کل/مقطع	۱۳۴		۵۶		۳		۱۱				

جدول (۲) نشانگر تعداد افراد نمونه‌گیری شده بر پایه نسبت درصد هر طبقه برابر جدول (۱) است.

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]

[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]

در این بررسی متغیر ملاک طرح‌واره‌های ناسازگار نخستین و خشم و متغیر پیش‌بین الگوهای ارتباط خانواده است. به‌منظور تجزیه‌وتحلیل داده‌ها در این پژوهش بنا به ماهیت داده‌ها از روش‌های آماری زیر استفاده‌شده است:

جدول ۳. میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی متغیرهای پژوهش

گستره‌ها	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
الگوی گفت‌وشنود	۳۸/۳۲	۱۳/۸۲	-۰/۵۳۴	۰/۴۱۹
الگوی همنوایی	۱۶/۸۶	۹/۵۵	۰/۰۹۰	۰/۵۹۲
خشم	۳۰/۶۲	۱۰/۳۱	۰/۰۳۵	۰/۰۳۸
طرد و رهاشدگی	۵۱/۰۳	۱۷/۲۸	۰/۸۷۹	۰/۳۵۴
کارکرد آشفته	۳۷/۰۰	۱۶/۴۳	۱/۷۱۹	۴/۰۴۰
آشفتگی مرز	۲۷/۴۸	۹/۸۹	۰/۳۸۰	-۰/۱۲۷
دیگر جهت‌گیری	۲۵/۶۱	۸/۶۴	۰/۵۳۵	۰/۰۵۸
گوش‌به‌زنگی/بیش‌ازحد بازداری	۲۹/۴۰	۱۰/۱۰	۰/۴۳۱	-۰/۱۴۹

جدول (۳) ویژگی‌های آمار توصیفی نمونه پژوهش اعم از میانگین و انحراف معیار، چولگی و کشیدگی را نشان می‌دهد.

جدول ٤. جدول ماتریس همبستگی پیرسون میان متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
الگوی گفت‌وشنود	۱							
الگوی همنوایی	-۰/۳۶۲**	۱						
طرد-رهاشدگی	-۰/۳۹۳**	۰/۲۶۹**	۱					
کارکرد آشفته	-۰/۲۳۲**	۰/۱۶۸**	۰/۶۶۵**	۱				
آشفتگی مرز	-۰/۳۵۳**	۰/۱۵۰*	۰/۴۶۲**	۰/۴۶۵**	۱			
دیگر جهت‌گیری	-۰/۱۰۷	۰/۱۳۸*	۰/۴۸۲**	۰/۵۳۶**	۰/۳۲۵**	۱		
گوش‌به‌زنگی/ بیش از بازداری	-۰/۲۶۶**	۰/۱۳۳	۰/۵۲۷**	۰/۵۰۶**	۰/۶۱۳**	۰/۵۶۴**	۱	
خشم	-۰/۲۸۱**	۰/۲۲۲**	۰/۴۸۰**	۰/۴۸۱**	۰/۵۱۵**	۰/۴۱۵**	۰/۵۰۰**	۱

p<۰/۰۵ *,p <۰/۰۱*(

جدول (۴) نشان می‌دهد میان الگوهای ارتباط گفت شنود با همه طرح‌واره‌های ناسازگار به‌جز حوزه دیگر جهت‌گزینی و خشم آزمودنی‌ها همبستگی منفی و معنی‌داری وجود دارد؛ ولی میان

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]
[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]

الگوی ارتباطی همنوایی با همه طرح‌واره‌های ناسازگار به‌جز حوزه گوش‌به‌زنگی/ بیش‌ازحد بازداری و خشم آزمودنی‌ها همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۵. آزمون رگرسیون جهت پیش‌بینی ناسازگار بر پایه الگوهای ارتباط خانواده

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	Beta	T	P	R	R^2	df	P<
طرد و رهاشدگی	گفت‌وشنود	-۳۴/۰	-۹۴۲/۴	۰۰۱/۰	۴۱۶/۰	۱۷۳/۰		۰۰۰۱/۰
	همنوایی	۱۴۶/۰	۱۲۴/۲	۰۳۵/۰				
کارکرد آشفته	گفت‌وشنود	-۱۹۷/۰	-۶۸۵/۲	۰۰۸/۰	۲۴۹/۰	۰۶۲/۰		۰۰۲/۰
	همنوایی	۰۹۷/۰	۳۱۷/۱	۱۸۹/۰				
آشفتگی مرز	گفت‌وشنود	-۳۴۴/۰	-۸۵۴/۴	۰۰۱/۰	۳۵۴/۰	۱۲۵/۰		۰۰۱/۰
	همنوایی	۰۲۶/۰	۳۶۲/۰	۷۱۸/۰				
دیگر جهت‌گزینی	گفت‌وشنود	-۰۶۵/۰	-۸۷۴/۰	۳۸۳/۰	۱۵۱/۰	۰۲۳/۰	۲۰۳	۰۹۸/۰
	همنوایی	۱۱۵/۰	۵۳۵/۱	۱۲۶/۰				
گوش‌به‌زنگی/بیش‌ازحد بازداری	گفت‌وشنود	-۱۲۵/۰	-۳۴۳/۴	۰۰۱/۰	۲۶۹/۰	۰۷۲/۰		۰۰۱/۰
	همنوایی	۰۴۲/۰	۵۸۱/۰	۵۶۲/۰				

جدول ۵ نشان داد که الگوی ارتباطی گفت‌وشنود گستره‌های طرد و رهاشدگی، کارکرد آشفته، آشفتگی مرز و گوش‌به‌زنگی/بیش‌ازحد بازداری را به‌صورت منفی و معنی‌دار پیش‌بین می‌کند. میزان پیش‌بینی به ترتیب، ۱۷٪، ۶٪، ۱۳٪ و ۷٪ است؛ ولی الگوی ارتباطی همنوایی تنها طرد و رهاشدگی را به‌صورت مثبت و معنی‌دار پیش‌بینی می‌کند و برای دیگر گستره‌ها پیش‌بین معنی‌دار نبود. میزان پیش‌بینی در حوزه طرد و رهاشدگی ۱۷٪ است. هیچ‌کدام از الگوهای ارتباط خانواده نتوانستند حوزه دیگر جهت‌گیری را به گونه معنی‌دار پیش‌بینی کنند.

جدول ٦. آزمون رگرسیون جهت پیش‌بینی خشم بر پایه الگوهای ارتباط خانواده

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	B	T	P	R	R^2	Df	P<
خشم	**الگوی گفت‌وشنود**	-۰/۲۳۱	-۳/۲۱۵	۰/۰۰۲	۰/۳۰۹	۰/۰۹۶	۲۰۳	۰/۰۰۰۱
	الگوی همنوایی	۰/۱۳۸	۱/۹۲۰	۰/۰۵۶				

جدول ۶ نشان می‌دهد که الگوی ارتباطی گفت‌وشنود، خشم را به‌صورت منفی و معنی‌دار پیش‌بینی می‌کند. میزان پیش‌بینی ۹٪ است.

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]

[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]

بحث و نتیجه‌گیری

میزان همبستگی و پیش‌بینی طرح‌واره‌های ناسازگار نخستین بر پایه الگوهای ارتباط خانواده: این یافته‌ها با پژوهش‌های گودی کانست و نیشیدا (۲۰۰۱) و کوروش نیا (۱۳۸۵) که همبستگی منفی جهت‌گیری گفت‌وشنود با اضطراب و مشکلات روان‌شناختی در سازگاری اجتماعی را نشان دادند همسو است، افزون بر این به‌طورکلی با یافته‌های هریس و کرتین (۲۰۰۲)، گانتی و بوری (۲۰۰۸؛ به نقل از شهامت، ۱۳۸۹) و پژوهشی که بارانف و تیان[1] (۲۰۰۷) در زمینه تعاملات ناکارآمد پدرومادر و شکل‌گیری ناسازگار و تعاملات کودک در آینده انجام دادند همسو است. رایت[2] و همکاران (۲۰۰۹) در پژوهشی همسو با این پژوهش نشان دادند که شیوه‌های پدرومادری بر روال شکل‌گیری طرح‌واره‌ها و ایجاد آسیب‌های روانی اثر دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت، در خانواده‌های با الگوهای ارتباط خانواده گفت‌وشنود، نیازهای کودک از نخستین روزهای زایش به‌خوبی بررسی و با همدلی پاسخ داده می‌شود، پدرومادر پذیرای کودک می‌باشند و دل‌بستگی ایمن، خودگردانی، بسندگی و هویت، آزادی در بیان نیازها و هیجان‌های سالم، محدودیت‌های واقع‌بینانه و خویشتن‌داری که از نیازهای نخستین کودک است برآورده می‌شود. کودک می‌تواند فعالانه با تعاملات سازنده به‌دوراز داوری به تجربه‌های تازه دست یابد، در این راه پدرومادر یاریگر کودک در کسب و شناخت واقعیت‌های موجود در دنیای پیرامون کودک هستند. برآیند اینکه باورها و نگرش‌های ناکارآمد که مایه شکل‌گیری طرح‌واره‌های ناسازگار می‌شوند ایجاد نمی‌شوند. از سوی دیگر، در خانواده‌های با الگوهای همنوایی می‌توان بیان داشت که غالباً کودک محیط پیرامون را ارضاکننده و حمایتگر نیازهای نخستین و بنیادی خود نمی‌بیند و پذیرش خود در خانواده را به‌صورت مشروط در ازای پیروی بی‌چون‌وچرا از پدرومادر می‌یابد و برای رفع نیازهای خود ناچار به پیروی از خانواده می‌شود. در این خانواده‌ها سلسله‌مراتب قدرت درون خانواده معین‌شده و نگرش‌ها، ارزش‌ها و باورها همسان است که این منجر به برجسته شدن خود جمعی یا خود بایسته می‌شود که عامل مهمی در از دست دادن خوداتکایی، ناوابستگی و عزت‌نفس فرزندان است به‌طوری‌که از آغاز زندگی فرد باورهایی درباره جهان پیرامون خود تشکیل می‌دهد که این باورها در چارچوب طرح واره های ناسازگار بر سراسر زندگی فرد سایه می‌گستراند.

1 - Baranoff&Tian
2 - Wright

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]
[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]

میزان همبستگی و پیش‌بینی خشم بر پایه الگوهای ارتباط خانواده: یافته‌های این پژوهش با پژوهش هاولز و روزنبام[1] (۲۰۰۸)، بوتلر[2] و همکاران (۲۰۰۷) و پژوهش زرنقاش و گودرزی (۲۰۱۰) که نشان دادند وجود خشونت و نبود پذیرش فرزندان مایه ایجاد مشکلات روانی و هیجانی می‌شود و میان میزان پرخاشگری و نوع رابطه میان فرزندان و پدرومادر و همچنین بزهکاری همبستگی معنی‌داری وجود دارد همسو است. در تبیین این یافته می‌توان بیان کرد، خانواده‌ها با الگوی ارتباطی گفت‌وشنود از دید عاطفی حمایت‌کننده هستند بنابراین فرزندان افزون بر داشتن فرصت ابراز وجود، حمایت اجتماعی خانواده را احساس می‌کنند. وجود این شرایط توانایی مهار بیرونی و درونی را در فرزندان ایجاد می‌کند و این احساس مانع از مشکلات روانی و هیجانی مانند بروز خشم و پرخاشگری می‌شود. در این خانواده‌ها ارتباط‌های خودانگیخته و آزادانه بیشتری میان پدرومادر و فرزندان وجود دارد و بیشتر درباره اندیشه‌ها و احساساتشان با فرزندانشان گفتگو می‌کنند. آن‌ها ابراز هیجان‌ها را تشویق و توجه فرزندان را به احساس‌ها، هیجانات و انگیزه دیگران جلب می‌کنند و پذیرای عواطف فرزندان خود هستند. سرانجام فرزندان این خانواده‌ها می‌آموزند که هیجان‌های خود را چه مثبت و چه منفی ابراز کنند و قادر به درک هیجانات طرف مقابل باشند. در سوی دیگر، والدین در خانواده‌های با الگوی ارتباطی همنوایی برای خانواده تصمیم‌گیری کنند و از فرزندان انتظار می‌رود برابر خواسته پدرومادرشان رفتار کنند؛ بنابراین همنوایی از سوی پدرومادر برجسته‌ترین عامل در از دست دادن خوداتکایی، ناوابستگی و عزت‌نفس فرزندان است. در این باره هارتر[3] (۱۹۹۰، به نقل از تجلی، ۱۳۸۶) بیان می‌کند در مواردی که خانواده، فرزندان را به‌صورت مشروط می‌پذیرد، اغلب این شرط پیروی بی‌چون‌وچرا از پدرومادر مایه شکل‌گیری خود-کاذب[4] می‌شود و این خود-کاذب بر خود-واقعی غلبه می‌کند، یعنی آن‌طور که پدرومادر انتظار دارند و فکر می‌کنند، رفتار کنند نه آن‌گونه که خود فرد تشخیص می‌دهد و گرایش دارد؛ بنابراین فرزندان چنین خانواده‌هایی کمتر می‌توانند احساس‌ها و هیجانات خود را بیان کنند و همین-طور احساس‌ها و هیجانات دیگران را تشخیص دهند.

1 - Howells & Rosenbaum
2 - Butler
3- Harter
4-false-self

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]

[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]

سپاسگزاری. پژوهشگران بر خود واجب می‌دانند که از همکاری دانشجویان شرکت کننده، زحمات و رهنمودهای همه استادانی که در انجام این پژوهش ما را یاری کردند و همکاری بخش آمار دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز تشکر و قدردانی کنند.

منابع

آهی، قاسم. (۱۳۸۶). پایایی و اعتبار فرم کوتاه پرسشنامه طرح‌واره‌های یانگ. *مجله روانشناسی و علوم تربیتی*، ۱۲ ۳، ص ۵-۲۰.

تجلی، فاطمه (۱۳۸۶). تأثیر ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده بر سلامت روان دانش آموزان دبیرستانی با واسطه هوش هیجانی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، بخش روانشناسی تربیتی، دانشگاه شیراز.

خدابخشی کولایی، آناهیتا؛ علیزاده، فاطمه؛ منصور، لادن؛ تقی پور، ابراهیم؛ فلسفی نژاد، محمدرضا (۱۳۹۳). «حمایت اجتماعی ادراک‌شده خانواده و دوستان و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در نوجوانان پسر و دختر بزهکار و غیر بزهکار». *مجله سلامت مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت*. سال ۱(۲): ۱۲۹-۱۲۰.

رزمجویی، رضا. خسروی، صدر اله. (۱۳۸۹). نقش الگوهای ارتباطی خانواده در سلامت عمومی (جسمی و روان‌شناختی) و پیشرفت تحصیلی فرزندان. اولین همایش کشوری دانشجویی عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، تهران، *دانشگاه علوم پزشکی ایران*.

شهامت، فاطمه؛ ثابتی، علیرضا، رضوانی، سمانه (۱۳۸۹). بررسی رابطه سبک‌های فرزند پروری و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه. *مطالعات تربیتی و روان‌شناسی*، سال ۱۱(۲): ۲۵۴-۲۳۹.

کورش نیا، مریم (۱۳۸۵). تأثیر ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده بر سازگاری. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شیراز.

ملک پور، مختار؛ زنگنه، ساره؛ آقا بابایی، سارا (۱۳۹۱). ویژگی‌های روان‌سنجی فرم کوتاه پرسشنامه خشم نواکو در شهر اصفهان، *پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری*. ۲: ۸-۱.

Refrences

Baldwin, M. W. (1992). Relational schemas and the processing of social information.*Psychological Bulletin*, 112,: 461-484.

Baranoff, A. & Tian, M. (2007). Young Schema Questionnaire: Review of psychometric and measurement issues. *Australian Journal of Psychology*, 59(2): 78 – 86.

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]

[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]

Butler, L., Scanlan, L., Robinson, M., Douglas, F. and Murch, M. (2007).Divorcing Children: Children's Experience of their Parents' relationships.London: Jessica Kingsley.

Del, T., & O'Leary, D. (2004).Effectiveness of treatment for specific auger problems: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 24, pp:15-24.

Gudykunst, W. B., & Nishida, T. (2001).Cultural variability in communication: An introduction. *Communication Research*, 24, pp:327-348.

Harris, A., & Curtin L. (2002).Parental perceptions, Early Maladaptive Schemas, and Depressive Symptoms in young adults. *Cognitive Therapy and Research; 26(3),pp: 405-16.*

Jackson J, Kuppens P, SheeberLB, Allen NB. (2011). Expression of anger in depressed adolescents: the role of the family environment. Pub Med US National Library of Medicine National Institutes of Health Search database Search term Clear input Advanced Help Result Filters Abstract Send to: *Journal of Abnormal Child Psychology*. Apr;39(3), pp:463-74.

Howells, N.L. Rosenbaum, A. (2008). Effects of perpetrator and victim Gender on Negative outcomes of Family violence. *Journal of Family violence*.34,pp: 203-210.

Koerner, A. F., & Fitzpatrick M.A; (2002).Toward a Theory of Family Communication, Communication Theory, 2002. 12,.1,PP: 70-91.

Novaco, R.W. (1998). Anger and Trauma: conceptualization Assessment & Treatment. New York: Springer-Verlag.

Park, Irene J. K.; Youngbin Kim, Paul; Cheung, Rebecca Y. M.; and Kim, May (2010). The Role of Culture, Family Processes, and Anger Regulation in Korean American Adolescents.

Pascal, A., Christine, A., & Jean, L. (2008).Development and Validation of the Cognitive Inventory of Subjective Distress.*International Journal of Geriatric Psuchiatry*, 23(11), pp: 1175-1182.

Rosen-Grandon, J. R., Myers, J. E.& Hattie, J. A. (2004). The Relationship Between Marital Characteristics, Marital Interaction Processes and Marital Satisfaction. *Journal of Counseling and Development*. 82(1), pp: 58-68.

Rueter, M. A., and Koerner, A. F. (2008). The effect of family communication patterns on adopted adolescent adjustment. *Journal of Marriage and Family.*,vol.70,No. 3, pp:715-727.

Simon. S., Zsolt. U., Fogd. D. & Czobor. P. (2011).Dysfunctional Core Beliefs, Perceived Parenting Behavior and Psychopathology in Gender Identity

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]

[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]

Disorder: A Comparison of Male-to-Female, Female-to-Male Transsexual and Non-transsexual Control.

Thimm, J. C. (2010). Personality and Early Maladaptive Schemas: A five-factor Model Perspective. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 41(4), pp: 373-380.

Wright & et al (2009). Childhood Emotional Maltreatment and Later Psychological Distress among College Student: The Mediating Role of maladaptive Schemas. Child Abuse & Neglect: *The International Journal*, 33,1,59-68

Young JE. (1999). *Cognitive therapy for personality disorders* (Cognitive Therapy for Personality Disorders): A Schema Focused Approach, *3.rd Professional resource press*.

Zarnaghash, M. & Godarzi, A. M. (2010). "Study of the effect of family pattern style on opium abusers, cigarette abusers and normal group". *Procedia social and behavioral sciences*, 5,pp:78-81.

Refrences (In Persian)

Ahi, Qasim (2007). Reliability and validity of the short form of Young Schema Questionnaire, *Journal of Psychology and Educational Sciences*, 12 (3rd pillar), pp. 5-20.

Tajalli, Fatemeh (2007). *The Effect of Dimensions of Family Communication Models on Mental Health of High School Students Affiliated with Emotional Intelligence*. Master's Thesis, Department of Psychology, Shiraz University.

Khodabakhsh koolaie, Anahita., Alizadeh, Fatemeh., Mansour, Ladan., Taghipour, Ebrahim., & Falsafinejad, Mohammad Reza. (2013). *"Perceived social support of family and friends and early maladaptive schemas in male and female teenage and non-criminal teenagers."* Health, *Journal of Health Research Center on Health Effects*. Year 1, 2nd., pp. 129-120.

Razmjouie, Reza., Khosravi, Sadrallah. (2010). Role of Family *Communication Patterns in General Health (Physical and Psychological) and Children's Educational Achievement*. The First National Student Conference on Health Effective Social Factors, Tehran, Iran University of Medical Sciences.

Shahamat, Fatemeh., Sabeti, Alireza., & Rezvani, Samaneh (2010). Relationship between parenting styles and early maladaptive schemas, *Educational Studies and Psychology*, vol. 11, pp. 2, pp. 254-239.

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]

[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]

KouroshNia, Maryam. (2009). *The Impact of Dimensions of Family Communication Patterns on Adaptation. Master's Thesis*, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shiraz University.

Malekpour, Mokhtar., Zanganeh, Sarah., & Aghababaei, Sara (2012). Short form psychometric features of the short form of the Novakos Anger Inventory in Isfahan, *Journal of Cognitive, and Behavioral Science*, Spring and Summer 2012 - Issue 2. Pp. 1-8.

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]

[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-10-31]

[DOR: 20.1001.1.24234869.1396.3.1.5.8]